



LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS AMŽIAUS PAGRINDU BĮ LIETUVOS NACIONALINEI MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKAI TEIKIANT PASLAUGAS TYRIMO

2018 m. vasario 8 d. Nr. (17)SN-247)SP-18

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2017 m. lapkričio 29 d. gautas pareiškėjos I. J. (toliau – Pareiškėja) skundas, kuriame ji nurodė, kad, apsilankiusi BĮ Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos (toliau – ir Biblioteka) Vaikų ir jaunimo literatūros departamente (toliau – Departamentas, Skyrius), norėjo iš Skyriaus į namus pasiimti rašytojo O. Vaildo knygą, tačiau jai nebuvo leista. Bibliotekos registratūros bei Departamento darbuotojos Pareiškėjai paaiškino, kad į namus knygas iš Departamento gali imti tik vaikai, moksleiviai, o kadangi Pareiškėja yra studentė, ji gali skaityti tik pačioje bibliotekoje. Pareiškėja mano, jog tai yra diskriminacijos atvejis.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Agneta Skardžiuvienė (toliau – Lygių galimybių kontrolierė), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimi, 2018 m. gruodžio 11 d. raštu Nr. (17)SN-24)S-733 kreipėsi į Departamentą, prašydama patvirtinti informaciją apie tai, jog Skyriuje atsisakoma suaugusiems asmenims išduoti knygas į namus; taip pat pateikti informaciją apie tai, kokioms asmenų grupėms Departamente yra išduodamos knygos į namus; kokiais kriterijais remiantis, Skyriuje knygos išduodamos į namus; kokiais teisės aktais nustatyta knygų išdavimo į namus tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2017 m. gruodžio 14 d. Tarnyboje gautame Departamento rašte nurodoma, jog Biblioteka yra visiems vartotojams prieinama nacionalinė kultūros įstaiga, veikianti informacijos sklaidos, kultūros, mokslo ir švietimo srityse, vykdanči bibliotekų veiklą ir pagal kompetenciją užtikrinanti valstybės informacijos politikos įgyvendinimą. Asmenys Bibliotekoje aptarnaujami vadovaujantis Bibliotekos vartotojų aptarnavimo taisyklėmis, patvirtintomis Bibliotekos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 14 d. įsakymu Nr. B-344 „Dėl Bibliotekos vartotojų aptarnavimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės), bei vartotojų aptarnavimo standartu, patvirtintu Bibliotekos generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. B-355 „Dėl vartotojų aptarnavimo standarto patvirtinimo“. Rašte nurodoma, kad Biblioteka suteikia teisę visų amžiaus grupių asmenims naudotis jos teikiamomis paslaugomis ir nė vienas asmuo, apsilankęs Bibliotekoje, nėra diskriminuojamas bet kuriuo diskriminacijos pagrindu.

Rašte teigiama, kad Departamento teikiamų paslaugų vartotojai – ikimokyklinio amžiaus vaikai, moksleiviai, studentai, studijuojantys vaikų literatūrą pedagogai, leidėjai ir kitų profesijų atstovai, kurių veikla susijusi su vaikų literatūra, gyvenantys Vilniaus mieste arba rajone, užsiregistravę Bibliotekoje Taisyklių nustatyta tvarka jie turi teisę gauti knygas į namus. Knygas į namus vaikams ir paaugliams, negalintiems patiems ateiti, grąžinti ar paimti knygas į namus, su vaiko / mokinio skaitytojo pažymėjimu gali paimti tėvai. Departamento teikiamų paslaugų vartotojai, ypač mokiniai, skaito esamą literatūrą Bibliotekoje su joje esančiais ištekliais, ruošia pamokas, tad paskutinis leidinio egzempliorius į namus neišduodamas. Pagal Taisyklių 19 punktą, Biblioteka pasilieka teisę neišduoti į namus didelę paklausą turinčių dokumentų, informacinių dokumentų, fonde saugomų vienetinių egzempliorių, meno albumų, aplankų, vaizdo ir garso įrašų, skaitmeninių dokumentų fizinėse laikmenose bei kitų dokumentų fondo saugotojo vadovo sprendimu.

Rašte nurodoma, kad knygų išdavimo kriterijai nustatyti Taisyklių 18 ir 19 punktuose. Dokumentai vartotojams į namus išduodami iš specialiai suformuoto fondo, esančio Bibliotekos Laisvalaikio skaitykloje. Biblioteka siekia sudaryti maksimaliai palankias sąlygas vartotojams dirbti Bibliotekos erdvėse ir skaityklose. Nacionalinės bibliotekos paskirtis – užtikrinti

prieinamumą prie jos fonduose saugomų išteklių ir, tik esant galimybėms bei vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, tuos išteklius perduoti naudotis į namus vartotojams.

Tarnybos Teisės skyriaus patarėjos Audronės Daukšaitės-Timpės bei Departamento atstovės pokalbio telefonu metu gauta papildoma informacija, kad Biblioteka nėra viešoji biblioteka, o turi nacionalinės bibliotekos statusą. Nacionalinė biblioteka privalo užtikrinti paskutinio Bibliotekos fonduose esančio knygos egzemplioriaus turėjimą Bibliotekoje. Visų knygų, išleistų Lietuvoje, bent po vieną egzempliorių turi būti saugoma Bibliotekoje. Bibliotekoje yra bendrieji fondai, kuriuose esančiomis knygomis gali naudotis visi vartotojai, taip pat iš šių fondų knygos visiems vartotojams yra išduodamos į namus. Telefonu Departamento atstovė paaiškino, jog tuo atveju, jeigu Bibliotekos bendruosiuose fonduose yra daugiau nei vienas konkrečios knygos egzempliorius, jis gali būti išduodamas Bibliotekos Laisvalaikio skaitykloje skaitytojui į namus. Tuo atveju, jeigu tą dieną bendruosiuose fonduose buvo likęs paskutinis pageidaujamos knygos egzempliorius, knyga negalėjo būti išduota Pareiškėjai į namus. Bet kuriuo atveju skaitytojai visomis knygomis gali naudotis vietoje, jų neišsinešdami į namus.

Departamente yra užsiregistruota daugiau nei 5000 vartotojų, jame knygų nėra tiek, kad užtektų visiems skaitytojams išsinešti į namus. Departamento knygų fondų turinys sudarytas taip, kad tenkintų vaikų, pedagogų poreikį.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Biblioteka, teikdama paslaugas, nepažeidžia Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas; suteikdamas vartotojams informaciją apie gaminius, prekes ir paslaugas arba jas reklamuodamas, užtikrinti, kad šioje informacijoje nebūtų išreiškiamas pažeminimas, paniekinimas arba teisių

apribojimas ar privilegijų teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu ir nebūtų formuojamos visuomenės nuostatos, kad dėl šių požymių asmuo yra pranašesnis ar menkesnis už kitą.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje. Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie

formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamu atveju – dėl amžiaus, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Asmenų aptarnavimo Bibliotekoje tvarka nustatyta Taisyklėse. Taisyklių 5 punkte apibrėžiama Bibliotekos vartotojo sąvoka, pagal kurią vartotojas – Bibliotekos paslaugų gavėjas. Vaikų ir jaunimo literatūros departamento vartotojas – ikimokyklinio amžiaus vaikas, moksleivis, studentas, studijuojantis vaikų literatūrą; pedagogas; leidėjas ir kitų profesijų atstovas, kurio veikla susijusi su vaikų literatūra, gyvenantis Vilniaus mieste ar rajone, užsiregistravęs Bibliotekoje šių Taisyklių nustatyta tvarka. Bibliotekos paslauga – bet kokia paslauga, sukurta vykdant nacionalinės bibliotekos veiklą, naudojant visus prieinamus informacijos išteklius, techniką, patalpas, specialistų kompetenciją, teikiama vartotojui nemokamai ar už teisės aktais nustatytą mokestį. Taisyklių 18 punkte nustatyta dokumentų (knygų) išdavimo į namus vartotojams tvarka; 18.1 punkte nustatyta, jog dokumentai (knygos) vartotojams išduodami iš specialiai suformuoto fondo, esančio Laisvalaikio skaitykloje. Pagal Taisyklių 18.2 punkto nuostatas, vaikų ir jaunimo

literatūros abonemento vartotojams išsinešti duodama ne daugiau kaip 5 dokumentai (knygos) 30 dienų, su 14 dienų pratęsimo galimybe. Pagal Taisyklių 19 punktą, Biblioteka pasilieka teisę neišduoti į namus didelę paklausą turinčių dokumentų, informacinių dokumentų, fonde saugomų vienetinių egzempliorių, meno albumų, aplankų, garso ir vaizdo įrašų, skaitmeninių dokumentų fizinėse laikmenose bei kitų dokumentų fondo saugotojo vadovo sprendimu.

Taigi, remiantis šiomis Taisyklių nuostatomis, nustatyta, jog iš Departamento fondų knygos į namus išduodamos tik nustatytam subjektų (vartotojų) ratui: ikimokyklinio amžiaus vaikams, moksleiviams, studentams, studijuojantiems vaikų literatūrą; pedagogams; leidėjams ir kitų profesijų atstovams, kurių veikla susijusi su vaikų literatūra. Pareiškėja jaučiasi diskriminuojama, kadangi ji nepatenka į nurodytą subjektų ratą, todėl negali gauti Bibliotekos teikiamų knygų skolinimosi į namus paslaugų, kurias teikia Departamentas skaitytojams.

Lietuvoje veikiančių bibliotekų statusas, esminiai veiklos principai reglamentuojami Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymu. Pagal šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatas, Lietuvos nacionalinė biblioteka yra Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka – pagrindinė visiems vartotojams prieinama mokslinė Lietuvos Respublikos biblioteka. Šio straipsnio 5 dalyje apibrėžiamos nacionalinės bibliotekos funkcijos. Pažymėtina, jog, be nacionalinei bibliotekai įstatymu priskirtų specifinių funkcijų (pavyzdžiui, nacionalinė biblioteka kaupia ir saugo Lietuvoje ir užsienyje publikuotus lituanistinius dokumentus, vykdo bibliografinę apskaitą; kaupia ir saugo šalies mokslui, švietimui, kultūrai ir ūkiui reikalingus Lietuvos ir užsienio šalių dokumentus; kaupia ir saugo nacionalinį publikuotų dokumentų archyvinį fondą ir kt.), Biblioteka vykdo klientų aptarnavimo funkciją, kaip ir šalyje veikiančios viešosios bibliotekos. Taigi pats nacionalinės bibliotekos statusas nepaneigia Bibliotekos pareigos sudaryti sąlygas visiems vartotojams, nepaisant jų amžiaus, tinkamai naudotis Bibliotekos teikiamomis paslaugomis.

Departamento paaiškinime teigiama, jog nacionalinės bibliotekos paskirtis – užtikrinti prieinamumą prie jos fonduose saugomų išteklių ir, tik esant galimybėms bei vadovaujantis teisės aktų reikalavimais, tuos išteklius perduoti naudotis į namus vartotojams. Pažymėtina, jog šio tyrimo metu nėra kvestionuojami Bibliotekos, kaip šalies nacionalinės bibliotekos, specifiniai tikslai, funkcijos, susiję su tam tikromis Bibliotekos teisėmis ir pareigomis, pavyzdžiui, teisė ir pareiga išsaugoti bent vieną knygos egzempliorių Bibliotekoje, neišduodant jo skaitytojams į namus, taip pat Taisyklių 19 punkte nustatyta knygų išdavimo į namus tvarkos išimtis, pagal kurią

fondo vadovo sprendimu galima neišduoti į namus didelę paklausą turinčių knygų. Šiuo atveju nagrinėjamas Taisyklėse nustatytų subjektų (asmenų grupių), turinčių teisę gauti knygas į namus Departamente, teisių ribojimo pagrįstumas. Atkreiptinas dėmesys, jog Departamentas, teikiantis jo fonde esančių knygų išdavimo į namus paslaugas, šiuo atveju vykdo vartotojų aptarnavimo funkciją.

Pažymėtina, kad išanalizavus kitų didžiųjų Lietuvos bibliotekų klientų aptarnavimo veiklą reglamentuojančius teisės aktus, nustatyta, jog šiose bibliotekose apribojimas dėl amžiaus, imant knygas į namus, nėra taikomas, nepaisant knygų turinio ir tikslinės auditorijos. Pavyzdžiui, Naudojimosi Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešąja biblioteka taisyklių, patvirtintų Vilniaus apskrities viešosios Adomo Mickevičiaus bibliotekos direktoriaus 2015 m. liepos 1 d. įsakymu Nr. IV-13, 4 punkte nustatyta, kad registruotasis vartotojas – vartotojas, kurio asmens duomenys įrašyti į bibliotekos vartotojų duomenų bazę ir jam išduotas bibliotekos (arba kitos LIBIS bibliotekos) skaitytojo pažymėjimas. Vartotojų aptarnavimas – bibliotekų veikla, apimanti lankytojų ir vartotojų suteikiamas bibliotekos paslaugas bibliotekoje ir (ar) už jos ribų, telefonu, elektroninėmis ar kitomis ryšio priemonėmis. Pagal minėtų taisyklių 5 punktą, naudotis biblioteka turi teisę visi fiziniai ir juridiniai asmenys Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo, kitų teisės aktų bei šių taisyklių nustatyta tvarka. Taisyklių 29.1 punkte nustatyta, kad dokumentų panaudos už bibliotekos ribų (skolinimo į namus) paslauga teikiama tik registruotam bibliotekos vartotojui.

Kauno apskrities viešosios bibliotekos Naudojimosi Kauno apskrities viešąja biblioteka taisyklių, pavirtintų šios bibliotekos direktoriaus 2017 m. gruodžio 27 d. įsakymu Nr. V-75, 8 punkte nustatyta, jog registruotas vartotojas (skaitytojas) yra asmuo, užsiregistravęs bibliotekoje (registruojantis būtinas tapatybę patvirtinantis dokumentas su nuotrauka ir asmens kodu) ir turintis LIBIS skaitytojo pažymėjimą. 18 punkte nustatyta, jog leidiniai į namus skolinami tik registruotiems vartotojams.

Pagal Klaipėdos apskrities viešosios I. Simonaitytės bibliotekos direktoriaus 2016 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. V-18 patvirtintų Naudojimosi Klaipėdos apskrities viešąja biblioteka taisyklių 1.4 punktą, naudotis šia biblioteka turi teisę visi fiziniai asmenys Lietuvos Respublikos bibliotekų įstatymo, šių taisyklių ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka. 2.3 punkte nustatyta, jog vartotojo registravimasis bibliotekoje privalomas, kai biblioteka teikia panaudai bibliotekos dokumentus už bibliotekos ribų (skolintis į namus). Vartotojai šioje bibliotekoje aptarnaujami

suaugusių, vaikų bei muzikos abonementuose, bendrojoje, periodikos, interneto, informacijos, bibliotekininkystės, muzikos, vaikų literatūros, kraštotyros skaityklose, vokiškų leidinių bibliotekoje. Iš kiekvieno abonemento ir Vokiškų leidinių bibliotekos į namus skaitytojas gali gauti ne daugiau 8 dokumentų ir ne ilgesniam nei 30 kalendorinių dienų laikotarpiui. Itin paklausiams spaudiniams gali būti nustatyti trumpesni terminai (Naudojimosi Klaipėdos apskrities viešąja biblioteka taisyklių 2.12, 2.13 punktai).

Taigi pagal aptartas naudojimosi trijų didžiausių šalies miestų apskričių viešųjų bibliotekų teikiamomis paslaugomis taisyklių nuostatas galima spręsti, kad visi registruoti minėtų bibliotekų vartotojai turi teisę gauti bibliotekoje esančias knygas į namus, nepaisant vartotojo amžiaus, taip pat aplinkybės, jog konkrečios knygos yra saugomos vaikų literatūros skyriuose.

Pažymėtina, jog Biblioteka nepateikė paaiškinimų, argumentų, leidžiančių pagrįstai teigti, kad būtent jos, kaip nacionalinės bibliotekos, statusas įpareigoja Taisyklėse nustatyti amžiaus apribojimus, Bibliotekos vartotojams naudojantis tam tikruose fonduose esančiomis knygomis. Atkreiptinas dėmesys, kad argumentas, jog Departamente nėra pakankamo knygų kiekio, kad užtektų visiems vartotojams, nėra tinkamas pagrįsti Taisyklėse nustatytus su amžiumi susijusius apribojimus. Pati Taisyklių formuluotė yra tokia, kad savaime ribojama vartotojų, neišvardintų Taisyklių 5 punkte ir Departamento abonemento vartotojų sąrašė, teisė naudotis Bibliotekoje saugomomis knygomis. Suaugę asmenys, jeigu jie nėra vaikų literatūros studentai, pedagogai ar kitų profesijų atstovai, kurių veikla susijusi su vaikų literatūra, neturi galimybės Departamento fonduose esančių knygų išsinešti į namus. Bibliotekos Laisvalaikio skaitykloje, iš kurios specialiai suformuoto fondo knygos gali būti išduodamos suaugusiems vartotojams į namus, ne visuomet yra tų pačių knygų, kokios yra saugomos Departamento fonde. Tuo tarpu, pagal Taisyklių nuostatas, suaugę asmenys juos dominančias knygas, sudarančias Departamento fondą, išsinešti į namus galėtų tik tuo atveju, jeigu jų būtų Bibliotekos Laisvalaikio skaityklos fonde. Pažymėtina, kad Bibliotekos, kaip nacionalinės bibliotekos, statusas savaime suponuoja piliečių, besidominčių literatūra, pagrįstą lūkestį, jog apsilankę šioje Bibliotekoje jie turės prieigą prie plačių Bibliotekos išteklių, vadinasi, Bibliotekos paslaugos bus užtikrintos maksimaliam ratui vartotojų.

Atkreiptinas dėmesys, kad naudojimosi šalies konkrečios bibliotekos paslaugomis tvarkos taisyklės yra rengiamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2010 m. rugpjūčio 20 d. įsakymu Nr. ĮV-442 pavirtintomis Pavyzdinėmis naudojimosi biblioteka taisyklėmis (toliau – Pavyzdinės taisyklės). Pavyzdinių taisyklių 5 punkte nustatyta, jog vartotojų aptarnavimo

sąlygos (paslaugos prieinamos laisvai ir tik užsiregistravus ar įgijus skaitytojo pažymėjimą, panaudai išduodamų bibliotekos dokumentų skaičius, panaudos terminai, pratęsimo galimybės ir kt.) nustatomos naudojimosi taisyklėse, remiantis teisėtumo, sąžiningumo, protingumo, proporcingumo ir nediskriminavimo principais ir atsižvelgiant į bibliotekos veiklos specifiką. Pagal Pavyzdinių taisyklių 23.2 punktą, bibliotekos turi teisę, atsižvelgiant į bibliotekos specifiką, nustatyti lankytojams laisvai ir vartotojams su skaitytojo ar laikinojo skaitytojo pažymėjimu prieinamas paslaugas, taip pat tokias paslaugas, kurioms reikalinga vartotojo registracija; nustatyti vartotojams išduodamų bibliotekos dokumentų (įrangos) skaičių ir panaudos terminus, termino pratęsimo ir dokumentų rezervavimo tvarką (23.4 punktas); nustatyti trumpesnę panaudos terminą naujiems ir (ar) ypač paklausiems dokumentams (įrangai) (23.5 punktas). Taigi, pagal Pavyzdinių taisyklių nuostatas, bibliotekoms suteikiama teisė nustatyti konkrečias sąlygas, norint naudotis bibliotekų teikiamomis paslaugomis, pavyzdžiui, privalomą skaitytojų (vartotojų) registraciją, tačiau tuo pačiu bibliotekos įpareigojamos laikytis vartotojų nediskriminavimo principo. Pažymėtina, kad Pavyzdinių taisyklių 24.3 punkte nustatyti įpareigojimai užtikrinti, kad lankytojų ir vartotojų poreikiams tenkinti būtų panaudojamos visos Lietuvos bibliotekų fondo galimybės.

Tyrimo metu nustatyta, jog Departamento, kurio knygų išdavimo į namus paslauga be papildomų apribojimų gali naudotis tik asmenys iki 18 metų amžiaus, bei Laisvalaikio skaityklos, kurioje esančių knygų išsinešimo į namus paslauga gali naudotis visi registruoti Bibliotekos vartotojai nuo 18 metų amžiaus, knygų fondai nėra tapatūs. Tyrimo metu nustatyta, jog dalis knygų yra teikiamos tik viename iš minėtų Bibliotekos padalinių. Konstatuotina, jog Departamente ir Laisvalaikio skaitykloje yra sudaromos skirtingos, siejamos su Bibliotekos registruotų vartotojų amžiumi, paslaugų teikimo sąlygos.

Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, jog Biblioteka, teikdama paslaugas, neužtikrina Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnyje įtvirtintos pareigos sudaryti visiems vartotojams gauti tokias pačias paslaugas, nepaisant jų amžiaus. Taisyklių nuostatos, nustatančios apribojimus amžiaus pagrindu, yra diskriminuojamo pobūdžio ir negalėtų būti pateisinamos dėl specifinio nacionalinės bibliotekos statuso.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 2 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Kreiptis į BĮ Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos generalinį direktorių ir siūlyti sudaryti visiems registruotiems Bibliotekos vartotojams, nepriklausomai nuo jų amžiaus, vienodas knygų išdavimo į namus sąlygas.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, BĮ Lietuvos nacionalinę Martyno Mažvydo biblioteką.

3. Įpareigoti BĮ Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos generalinį direktorių išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti Lygių galimybių kontrolierę per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė